

ў спалучэнні лаканічных геаметрычных аб'ёмаў рознай вышыні (жылы комплекс на перасячэнні праспекта Незалежнасці і вул. Старынаўскай).

У выяўленчым мастацтве — рэкае проціпастаўленне розных маст. кампанентаў твора, якое спрыяе іх узмацненню, служыць мэтам акцэнтацыі асобных элементаў, больш поўна выяўляе аўтарскую ідэйна-эстэтычную задумку. Выкарыстоўваюцца К. рознага роду: ліній, аб'ёмы, масы, таны, сілуэты, тэкстуры, фактуры. У кампазіцыйнай пабудове К. служыць маст. прыёмам, якія дазваляюць вылучыць гал. і дабіцца вял. выразнасці выявы. На К. пабудаваны творы Г.Скрыпнічэнка («У гасцях у Арлекіна», 1993), А.Скавародка («У кафе», 2005), Р.Сіплевіч («Вырай», 2006) і інш.

*М.В.Трус (літаратура),
Д.А.Краўчанка (архітэктура,
выяўленчае мастацтва).*

КАНТРАСТЫЎНАЯ ЛІНГВІСТЫКА, канфрантатыўная лінгвістыка, супастаўляльная мовазнаўства, кірунак у мовазнаўстве, які займаецца параўнальным вывучэннем некалькіх моў для выяўлення іх агульных падабенстваў і адрозненняў на ўсіх узроўнях моўнай структуры. У межах К.л. адрозніваюць даследаванні полінакіраваныя (супастаўленне здзяйсняецца на аснове пэўнага пазамоўнага паняцця, спосабы выражэння якога прасочваюцца ў параўноўваемых мовах) і монанакіраваныя (выяўляецца значэнне пэўнай формы адной з моў і вызначаюцца спосабы выражэння аналагічных значэнняў у інш. мове). Раннімі крыніцамі К.л. можна лічыць работы па тыпалагічным параўнанні няроднасных моў, якія вяліся ў межах распрацоўкі тыпалагічнай класіфікацыі моў. Матэрыялам для даследавання ў К.л. з'яўляюцца моўныя факты (фанетычныя, лексічныя, граматычныя, дэрывацыйныя, стыліст.), якія выяўляюцца на адпаведным сінхронным зрэзе, або пэўныя эквівалентныя тэксты. У К.л.

выкарыстоўваецца кантрасціўны (канфрантатыўны, супастаўляльны) метад, з дапамогай якога выяўляюцца падабенствы і адрозненні паміж мовамі, незалежна ад іх генетычных сувязей. У Беларусі К.л. інтэнсіўна развіваецца з канца 1950-х — пач. 1960-х гг. Праводзіліся супастаўляльныя даследаванні бел. і рус. моў — іх граматычнага ладу (П.В.Вярхоў, М.І.Гурскі, В.Л.Лешчанка, А.Я.Міхневіч, П.П.Шуба, М.С.Яўневіч і інш.), лексічнага складу (І.С.Козыраў, В.П.Красней, А.М.Краснова, М.І.Крукоўскі, І.С.Роўда, Г.У.Шкнай, В.К.Шчэрбін і інш.), фанетыкі (Л.Ц.Выгонная, Г.А.Мятлюк, П.В.Садоўскі і інш.), стыліст. асаблівасцей (М.Г.Булахаў, М.П.Карповіч), а таксама бел. мовы і інш. славянскіх, розных раманскіх, германскіх, балцкіх моў (У.В.Анічэнка, М.В.Бірыла, С.А.Важнік, А.І.Грынавецкене, У.Б.Журавель, В.П.Лемцюгова, В.А.Няхай, Т.В.Паплаўская, Э.Смуклова, Л.В.Чарнышова, В.Ю.Шыманская). У апошнія гады актыўна фарміруецца супастаўляльная фразеалогія (М.А.Даніловіч, І.Я.Лепешаў, Т.П.Фундатар, І.К.Цівунчык і інш.).

Літ.: Сопоставительное описание русского и белорусского языков: морфология. Минск, 1990; Сопоставительный курс русского и белорусского языков. Минск, 1999; Широкова А.В. Сопоставительная типология разноструктурных языков: фонетика, морфология. М., 2000; Сопоставительный анализ восточнославянских языков. Минск, 2005; Рагаўцоў В.І. Гісторыя мовазнаўства. Магілёў, 2005; Даніловіч М.А., Фундатар Т.П., Цівунчык І.К. Праблемы супастаўляльнай фразеалогіі. Гродна, 2013.

Д.В.Дзятко.

КАНТЫЛЁНА (ад лац. *cantilena* спевы), 1) пявучае і звязанае выкананне мелоды, асн. від гукавядзення, пабудаваны ў тэхніцы легата (валоданне плаўным пераходам ад гуку да гуку, які мае пэўную якасць і засн. на правільным гукаўтварэнні). Кантыленныя спевы з'яўляюцца асновай вак. музыкі любой нац. кампазітарскай школы. К. бел. кампазітараў і пра-

цяжных нар. песень арганічна звязаны. К. адыгрывае вял. ролю ў опернай драматургіі, ярка раскрывае асн. змест вобраза ў сцэнічнай сітуацыі (напр., у каваціне Галькі ў аднайм. оперы С.Манюшкі, у арыі Джардана ў оперы «Джардана Бруна» С.Картэса і інш.). К. дазваляе спеваку найб. поўна раскрыць выразныя магчымасці свайго голасу, майстэрства валодання ім. 2) Пявучая, працяжная мелодыя вак. або інструм. мелодыя, якая нясе ў сабе элементы нац. спецыфікі і інтанацыі эпохі. Бел. К. вядзе свой пачатак ад нар. песень, дасягнула глыбокай псіхал. выразнасці ў творах прафес. кампазітараў: вакалізы «Калыханка для голасу і струннага аркестра», «Адажыя для мещца-сапрана, аргана і аркестра» А.Навахроста, «Вакаліз для сапрана, аргана і віяланчэлі» А.Залётнева. Прыгажосць К. дазваляе раскрыць пявучасць гуку розных муз. інструментаў. Напр., скрыпачныя інструменты валодаюць выключнай напеўнасцю гуку, якая залежыць ад устойлівага вібрата, што надае гуку плаўны характар: «Раманс для скрыпкі і фартэпіяна» А.Соніна, «Адажыя для скрыпкі, альты і цымбалаў» У.Кур'яна. Гэтая ж якасць уласціва для духавых інструментаў («Дзве працяглыя песні для габоя і фартэпіяна» В.Войціка).

Н.В.Мацабрыдзэ.

КАНТЭКСТ (ад лац. *contextus* злучэнне, сувязь), адносна завершаны ўрывац тэксту ці вуснай мовы, які дазваляе выявіць значэнне асобнага слова або выразу, што ўваходзяць у яго склад; сувязь пэўнай моўнай адзінкі з яе акружэннем у маўленчых канструкцыях. У маст. творы эстэтычная нагрузка кожнага элемента тэксту вызначае К. блізкі (фразы, эпізоду, сітуацыі) і шырокі (твора, творчасці пісьменніка). Парушэнне К. часам выкарыстоўваецца з мэтай дасягнення стыліст. эфекту (напр., у пародыях). У шырокім сэнсе К. — асяроддзе, у якім існуе аб'ект (напр., «Беларуская літаратура ў кантэксце сусветнай літаратуры»).